
Electre ของ Giraudoux

อรพินท์ ชาติประมัย

ในบรรดาผลงานที่มีชื่อเสียงของ Giraudoux ไม่ว่าจะ เป็นบทละครหรือนวนิยายก็ตาม Giraudoux กำหนดให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีบทบาทเด่นเป็นพิเศษเหนือบทบาทของตัวละครอื่น ๆ จนถึงกับนักวิจารณ์บางคนลงความเห็นว่า “ถ้าไม่มีผู้หญิงเสียแล้ว Giraudoux ไม่มีวันแม้แต่จะเริ่มเขียนนวนิยายได้”¹ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของ Giraudoux ในเรื่องต่าง ๆ จะเป็นผู้ถ่ายทอดปรัชญาเกี่ยวกับชีวิต และแนวความคิดเกี่ยวกับบรรณคดีของเขาออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน จนเกือบจะกล่าวได้ว่า ผู้หญิงสำหรับ Giraudoux เป็นสัตว์โลกที่มีความกล้าหาญพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับทุกสิ่งไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ทรมาน บาดแผล หรือพร้อมที่จะเป็นนักปฏิวัติต่อต้านความอยุติธรรมนานาประการที่จะบังเกิดแก่นุษยชาติทั้งปวง และ “ถ้าปราศจากผู้หญิงเสียแล้ว ผู้ชายก็คงจะหลงเพื่อฝันอยู่ในสวรรค์ของความลวงตอไป”² ด้วยเหตุนี้บทละครเรื่อง “Electre” ของ Giraudoux จึงได้เน้นบทบาทของตัวเองฝ่ายหญิงคือ Electre ไว้อย่างชัดเจน Electre จะเป็นเสมือน “ตัวแทน” ของสตรีในยุคใหม่ที่มีความรู้สึกตนตัวต่อบทบาทและสิทธิของตน อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า “Women's Lib” ได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณแล้ว

Giraudoux เริ่มสนใจเรื่องราวของ Electre มาตั้งแต่สมัยที่เขายังเรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยม เมื่อเขาเริ่มต้นเขียนบทละครเรื่องนี้เขาได้ลงมือศึกษาบทละครเรื่องนี้ตามที่ได้อ่านนักเขียนหลายท่านได้นำมาแต่งโดยดัดแปลงใหม่จากเค้าโครงเรื่องเดิมในเทพปกรณัมกรีก แต่แล้วในที่สุด Giraudoux เองก็ตัดสินใจว่า การศึกษาความเป็นมาของเรื่อง “Electre” นี้ควรจะค้นคว้าจากต้นฉบับดั้งเดิมตามที่กรีกเรียกกัน ๆ ได้เขียนไว้ดีกว่าที่จะมาศึกษาจากฉบับของนักเขียนในยุคหลัง

Electre ของ Giraudoux มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากฉบับอื่น ๆ ทั้งฉบับดั้งเดิมและฉบับในยุคหลัง Giraudoux ได้ให้คำนิยามสั้น ๆ เกี่ยวกับ Electre ของเขาไว้ว่า

“สำหรับข้าพเจ้าเองแล้ว Electre เป็นเพียงหญิงสาวธรรมดาคนหนึ่งที่มีชีวิตแวก-
 ล้อมไปด้วยความสุข เกียรติ และยศฐาบรรดาศักดิ์ แต่เธอลบหน้หลังให้กับสิ่งเหล่านั้นเสียสิ้น
 และทุ่มเทชีวิตของเธอให้กับการค้นหาคำความจริงเกี่ยวกับการตายอันลึกลับของบิดาของเธอ”⁴

ด้วยเหตุนี้ Electre ในฉบับของ Giraudoux จึงมิได้เป็นหญิงสาวที่สงบเสงี่ยม
 อ่อนแออยู่ในกรอบของประเพณีอีกต่อไป แต่เป็นหญิง “ตัวแทน” ของสตรีในยุคใหม่ที่มี
 จิตใจแข็งแกร่งจนเกือบจะเหี้ยมโหด ปฏิเสธการสมยอมหรือออมชอมในทุกกรณี เป็น “แนว
 หลัง” ที่ทรงพลังจนถึงกับเป็นผู้กำกับและตัดสินชะตากรรมของตัวละครตัวอื่นในที่สุค

เช่นเดียวกับนักเขียนร่วมสมัยคนอื่น ๆ เช่น André Suarès André Gide
 Jean Anouilh Paul Claudel และ Jean-Paul Sartre Giraudoux ได้ถือปฏิบัติตาม “สมัย
 นิยม” ที่ขอยืมโศกนาฏกรรมดั้งเดิมของ Homer และกวีกรีกอื่น ๆ มาดัดแปลงให้เป็นลักษณะ
 โศกนาฏกรรมสมัยใหม่ โดยที่ยังเคารพต่อเค้าโครงเรื่องและรูปแบบของโศกนาฏกรรมกรีกดั้ง-
 เดิมซึ่งมักจะเป็นเรื่องที่เต็มไปด้วยความทารุณโหดร้าย การประหัตประหารซึ่งกันและกันจน
 โลกทั้งโลกแทบจะพังพินาศไป แต่นักเขียนสมัยใหม่ดังกล่าวได้นำมาดัดแปลงปรับปรุงสอด
 แทรกแนวความคิดทางค่านิยมและการเมืองใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยของตน

Giraudoux ประพันธ์เรื่อง “Electre” โดยเคารพต่อกฎแห่งเอกภาพทั้งสาม (la-
 règle des trois unités) ของโศกนาฏกรรมในยุคคลาสสิกทุกประการ กล่าวคือ เรื่องราวทั้งหมด
 จะดำเนินไป ณ สถานที่แห่งเดียวคือ นคร Argos และเนื้อเรื่องได้ดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบ
 ในหนึ่งวัน คือตั้งแต่พี่น้องสองคนที่ต้องพลัดพรากจากกันมาเป็นเวลานานคือ Electre กับ
 Oreste ได้กลับมาพบหน้ากัน รู้จักกัน และในที่สุดก็ร่วมมือกันสังหารผู้ที่เป็นศัตรูของตนเสีย
 สิ้น อย่างไรก็ตาม Giraudoux ได้ดัดแปลงเนื้อเรื่อง “Electre” ของเขาให้แตกต่างไปจาก
 ฉบับดั้งเดิมของกวีกรีกอื่น เช่น Aeschylus Euripides และ Sophocles ไปมิใช่น้อย นอก
 จากจะเพิ่มเติมตัวประกอบบางตัว เช่น Agathe และสามีซึ่งมีตำแหน่งเป็น le Président du
 tribunal เพื่อเพิ่มความซับซ้อน และให้เป็นตัวละครเปรียบเทียบกับตัวละครเอกแล้ว บทบาทของ
 Electre เองก็แตกต่างจากฉบับดั้งเดิมไปบ้างซึ่งน่าจะได้อธิบายเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง
 ดังกล่าว

ในโศกนาฏกรรมฉบับดั้งเดิมทั้งของ Aeschylus⁵ Sophocles⁶ และ Euripides⁷

กำหนดให้ Electre เป็นหญิงสาวผู้มีชีวิตตกต่ำ เสื่อมเกียรติ มีฐานะเป็นเสมือนหญิงรับใช้คนหนึ่ง ในสายตาของมารดา คือ Clytemnestre และ Egisthe ซึ่งเป็นทงอาและซุ้รักของ Clytemnestre ในฉบับของ Euripides Electre ถูกบังคับให้แต่งงานกับคนสวนและรับภารกิจ เยี่ยงหญิงสาวผู้เป็นภรรยาของสามัญชนคนหนึ่งคือเป็นแม่บ้านแม่เรือน ในฉบับของ Aeschylus Electre มิได้มีบทบาทเป็นตัวเอกของเรื่อง แต่เป็นเพียงเครื่องมือที่จะแก้แค้นให้แก่ Agamemnon ต้องมีชีวิตที่ทุกข์ระทมและเศร้าโศก แต่ถึงกระนั้น Electre ของ Aeschylus ก็ยังมีลักษณะของสตรีที่มีความภาคภูมิใจในเกียรติภูมิ และความบริสุทธิ์ของตน ซึ่งเรียกร้องความประทับใจจากผู้อ่านได้เป็นอย่างดี Sophocles สร้างตัวละคร Electre ให้มีลักษณะขัดกันกับ Electre ของ Aeschylus โดยสิ้นเชิง Electre ของ Sophocles เป็นตัวเอกและเป็นตัวละครที่เดินเรื่องโดยตลอด มีอารมณ์รุนแรง ความรู้สึกเกลียดชังมารดาบังเกิดเกล้าซึ่งเป็น “ความรู้สึกร่วม” ของ Electre ในทุกฉบับนั้น Sophocles สอดใส่อารมณ์เกลียดชังนี้ ได้รุนแรงเหนือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีทั้งปวง “สำหรับแม่ของฉัน หญิงผู้ให้กำเนิดแก่ฉัน ความสัมพันธ์ที่ฉันมีต่อเธอนับแต่เริ่มแรกนั้นคือความเกลียดชังเท่านั้น”⁸ Electre มีความเชื่อมั่นอย่างแน่นแฟ้นว่ามารดามีส่วนรู้เห็นในการปลงพระชนม์ชีพ Agamemnon บิดาของเธอ ความเกลียดชังที่ฝังแน่นในจิตสำนึกของเธอตลอดเวลานี้เอง ทำให้ Electre ของ Sophocles ปฏิเสธการประนีประนอมออมชอมในทุกกรณี และยังปฏิเสธที่จะนับถือพระเจ้าทั้งปวง เพราะพระเจ้าเหล่านั้นไม่อาจจะบันดาลความยุติธรรมอันจับพลันทันทีให้ประจักษ์แก่เธอได้ Euripides ก็ใส่ความรู้สึกเกลียดชังมารดาให้กับ Electre อย่างรุนแรงพอ ๆ กับฉบับของ Sophocles แต่สาเหตุของความเกลียดชังนั้นแตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อย Electre ของ Euripides ถูกบังคับให้แต่งงานกับชาวนา เธอจึงมีความขุ่นเคืองโกรธแค้นมารดาที่ทอดทิ้งเธอให้ตกอยู่ในสภาพอันต่ำต้อย ในขณะที่มารดาใช้ชีวิตอย่างหรูหราฟุ่มเฟือย ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของ Electre ในฉบับของ Euripides จึงค่อนข้างจะไร้สาระเมื่อเทียบกับความรู้สึกเกลียดชังของ Electre ในฉบับของ Sophocles ลักษณะที่ขัดกันอีกอย่างหนึ่งในฉบับกรีกทั้งสามฉบับนั้นคือ ในตอนท้ายของเรื่อง Aeschylus และ Euripides สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีให้แก่ Electre หลังจากที่ร่วมมือกับน้องชายปลงพระชนม์มารดาของตนแล้ว Electre ของ Aeschylus และ Euripides จึงมีลักษณะร่วมกันคือต้องตกเป็นเหยื่อของชะตากรรม ตรงกันข้ามกับโศกนาฏกรรมของ Sophocles ตัว

ละครทั้งสองมีแต่ความปิติยินดีในความสำเร็จของคนที่ร่วมมือกันกำจัดผู้ที่ตนเกลียดชังที่สุดเสียได้

Giraudoux ได้กำหนดลักษณะตัวละคร Electre ไปอีกแบบหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า เขาได้ประมวลและดัดแปลงลักษณะของ Electre ในฉบับกรีกทั้งสามลงไว้เป็นลักษณะเฉพาะของ Electre ตัวแทนของสตรียุคใหม่ Electre ของ Giraudoux ยังมีได้ถูกกลดเกียรติถึงขนาดที่จะต้องมีสภาพเป็นหญิงรับใช้หรือยากจนต่ำต้อย เธอยังอยู่ในฐานะอันสูงศักดิ์เคียงราชธิดาแห่งเจ้าครองนครและเพียบพร้อมด้วยความสุข แต่เพราะความปรารถนาที่ฝังแน่นอยู่ในจิตสำนึกที่จะค้นพบความจริงเกี่ยวกับการสิ้นพระชนม์ของบิดาของเธอให้ได้ แม้ว่าจะยังไม่รู้สาเหตุของการตายที่แน่ชัดก็ตาม Electre ของ Giraudoux ในองก์ที่หนึ่ง จึงยังมีบทบาทที่คลุมเครือและอาจจะพิจารณาได้หลายนัย ในสายตาของชาวเมือง Argos เธอเป็น “หญิงสาวผู้ไร้สติสัมปชัญญะ” ตามคำกล่าวหาของ Egisthe และถึงกับจะผลักไล่เธอไปให้พ้นเสียจากสถานะนี้ โดยจะจัดให้เธอเข้าพิธีสมรสกับคนทำสวน สำหรับท่านประธานศาลแล้ว Electre ได้รับสมญาว่าเป็น “หญิงผู้ชอบหาเรื่องเดือดร้อน”¹⁰ ผู้ที่รักสงบควรจะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากหญิงชนิดนี้ เธอยังได้ชื่อว่าเป็น “ผู้ที่คลั่งไคล้ในสัจจะ”¹¹ และทำตัวเสมือน “นักสืบ” ที่พยายามจะขุดคุ้ยเรื่องราวและประมวลค้นหาเหตุผลและหลักฐานต่าง ๆ อันจะพึงหาได้เกี่ยวกับการสิ้นพระชนม์ของ Agamemnon ซึ่งจะเป็นการปูทางให้แก่ Electre ผู้สวมบทบาท “ตุลาการ” ที่จะตามมาในองก์ที่สองต่อไป Giraudoux จึงวาดภาพของ Electre ในลักษณะของตัวละครสองบทบาท โดยให้บทบาทของ Electre ในองก์ที่หนึ่ง เป็นผู้ตระเตรียมเหตุการณ์ และ “สร้างสถานการณ์” ให้แก่ Electre ในองก์ที่สอง Electre ในองก์ที่หนึ่งจึงเป็น “ตัวก่อกวน” ความสงบสุขของทุกคน ทั้งนักสืบเนื่องมาจากความกังวลหมกมุ่นในการแสวงหาสัจจะและความเกลียดชังการประนีประนอมและการออมชอมกันในทุกกรณีเช่นเดียวกับลักษณะของ Electre ฉบับของ Sophocles สาเหตุของความวุ่นวายทั้งหลายนี้คงจะเช่นเดียวกับในฉบับกรีกอื่น ๆ ก็คือความเกลียดชังมารดาที่ Electre สงสัยว่าจะมีส่วนร่วมรู้เห็นกับการสิ้นพระชนม์ของ Agamemnon บิดาของเธอ แต่ Giraudoux สร้างความรู้สึกเกลียดชังให้กับ Electre อย่างลุ่มลึกมากกว่า Electre คุณจะมีลักษณะ “ไร้เดียงสา” ต่อพฤติกรรมอันผิดศีลธรรมของมารดาและต่อเหตุการณ์เลวร้ายเกี่ยวกับการปลงพระชนม์บิดาของเธอ แต่เธอก็เกลียดชังมารดาอย่างฝังแน่น

และรุนแรง เป็นความเกลียดชังที่ไร้ต้นสายปลายเหตุ แต่มันเกิดขึ้นเองโดยสัญชาตญาณ และเป็นความเกลียดชังอันเต็มรูปแบบ ความเกลียดชังรุนแรงถึงขนาดที่ Electre ปฏิเสธที่จะมีลักษณะทางกายภาพใด ๆ ที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับมารดาโดยสิ้นเชิง แต่เมื่อต้องยอมรับสภาพความจริงเธอดึงกับกล่าวกับน้องชายว่า “ก็เพราะเหตุนี้แหละที่พ่อกับแม่ไม่ได้ แม่เป็นผู้ให้กำเนิดพี่ และนั่นคือความอับอายของพี่”¹² แต่ในจิตใจส่วนลึกของ Electre นั้นโหยหาความรักและความอบอุ่นจากมารดาตลอดเวลา เมื่อไม่สามารถจะได้รับความรักจากมารดาบังเกิดเกล้า Electre จึงทุ่มเทความรักทั้งหมดให้กับบิดาของเธอเป็นการชดเชย เพราะฉะนั้นจึงอาจจะมีนักวิจารณ์บางคนนำเอาทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Freud มาวิเคราะห์ความเกลียดชังของ Electre ว่าเป็นความเกลียดชังที่มีรากฐานมาจากความรัก ความผูกพันที่เธอมีต่อบิดาอย่างลึกซึ้งจนเกินระดับความรู้สึกปรกติที่ลูกสาวจะมีต่อพ่อของตน แต่ Giraudoux ได้ประกาศคัดค้านการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีเชิงจิตวิทยาตามแบบของ Sigmund Freud อย่างรุนแรง¹³ ผู้เขียนเข้าใจว่าสำหรับ Giraudoux เองแล้ว ความรู้สึกทุกอย่างยังอยู่ในระดับปรกติ แต่ถ้าจะพิจารณาตามแบบจิตวิเคราะห์แล้ว ก็คงจะเป็น “ความรู้สึกชดเชย” นั่นเองที่ทำให้ Electre มีปฏิกิริยาต่อมารดาอย่างรุนแรง และพยายามสร้างภาพของ “พ่อในอุดมคติ” ขึ้นแทน และความรู้สึกชดเชยนี้ยังแผ่ไปถึง Oreste น้องชายของเธออีกด้วย

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของ Giraudoux สามารถจะเป็นผู้บันดาลความสุขหรือความหายนะทั้งมวลให้แก่มนุษยชาติทั้งปวงได้ บทบาทของ Electre ในองก์ที่สองก็เช่นกัน Giraudoux กำหนดให้ Electre เป็นผู้ “กุมชะตากรรม” ของทุกคนในนคร Argos โดยสิ้นเชิง ความพยายามที่จะถ่ายทอดความรู้สึกเกลียดชังมารดาลงในจิตใจของน้องชายจนสามารถผลักดันน้องชายให้กระทำความผิดบาป ความกระหายที่จะแก้แค้นให้แก่บิดา เพื่อให้ความยุติธรรมนั้นคงอยู่ตลอดไปก็ดี การแสดงความก้าวร้าวด้วยการใช้วาจาเชือดเฉือนมารดาอย่างเหี้ยมโหด ซึ่งสร้างความเจ็บปวดให้แก่มารดา ยิ่งกว่าความเจ็บปวดทางกายภาพใด ๆ ก็ดี คำพูดของเธอที่ว่า :

“Oh non! Il est des années où le gel est la justice pour les arbres et d'autres l'injustice. Il est des forçats que l'on aime, des assassins que l'on caresse. Mais quand le crime porte atteinte à la dignité humaine, infeste un peuple, pourrit sa loyauté, il n'est pas de pardon.”¹⁴

ซึ่งเป็นการปฏิเสธข้อเสนอเพื่อสันติสุขและความอยู่รอดของนคร Argos ตามที่ Egisthe ได้พยายามต่อรองกับเธอนั้นก็ดี แสดงให้เห็นว่า Giraudoux ต้องการจะเน้นภาพของ Electre ว่าเป็นผู้เสียมโหดไร้มนุษยธรรม เห็นแก่ตัว ต้องการแต่เพียงที่จะปฏิบัติภารกิจของตน ในอันที่จะชำระไว้ซึ่งความยุติธรรมให้สำเร็จลุล่วงไป โดยไม่คำนึงว่าการกระทำดังกล่าวจะขัดต่อผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือก่อให้เกิดความพินาศย่อยยับต่อส่วนรวมก็ตาม ดังที่ Albérès ได้กล่าววิจารณ์ไว้ว่า

“บทบาทของ Electre ในตอนนั้นจะเกินเลยไปจากสภาพแท้จริงของเธอที่ควรจะเป็น คุณเธอจะพยายามแสดงให้เห็นถึงความยุติธรรมที่ออกจะไร้เหตุผล เพื่อจะเน้นให้เห็นว่านั่นคือหน้าที่ที่เธอพึงกระทำ แม้ว่าความยุติธรรมนั้นจะขัดแย้งกับผลประโยชน์ของส่วนรวมก็ตาม”¹⁵

ทำไม Giraudoux จึงทำให้ Electre หญิงสาวผู้บริสุทธิ์ในฉบับกรีกต้องกลายมาเป็นหญิงสาว “ผู้ก่อความสงบ” และไร้ศีลธรรมและมนุษยธรรมเช่นนี้ เป็นไปได้หรือไม่ที่ Giraudoux เพียงแต่ขยี้มั่วตัวละครเอกและเนื้อเรื่องของโศกนาฏกรรมกรีกมาเป็น “เครื่องมือ” และ “ตัวแทน” ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดทางการเมือง และสภาพสังคมของฝรั่งเศสในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ครั้งยิ่งใหญ่ในระหว่างสงครามโลก ยุคที่ทุกชาติทุกประเทศต่างพยายามทุกวิถีทางที่จะต่อสู้ดิรนเพื่อ “ความอยู่รอด” แม้ว่าจะต้องได้ชื่อว่า “ผู้ก่อความ” ก็ตาม ดังที่ Louis Jouvet ศิลปินเอกของฝรั่งเศส ได้กล่าววิจารณ์บทบาทของฝรั่งเศสในสมัยนั้นว่า “ฝรั่งเศสถูกกำหนดให้มีบทบาทเป็น “ผู้ก่อความโลก” โดยปฏิเสธไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ทั้งหลายของสังคมที่วางไว้แต่เดิม มีหน้าซำยังโจมตีข้อบกพร่องของกฎเกณฑ์เหล่านั้นเสียอีกด้วย”¹⁶

Giraudoux ต้องการจะชี้ให้เห็นว่า ในช่วงเวลาอันวิกฤตซึ่งมนุษย์ต้องตัดสินใจเลือกเอาระหว่างความยุติธรรมกับความหายนะ ในช่วงเวลาที่ทุกคนต้องยอมที่จะปล่อยให้ชีวิตเป็นทาสของเคราะห์กรรมที่จะบันดาลให้เป็นไป เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่อาจฝืนหรือหลีกเลี่ยงได้นั้น มนุษย์ควรจะกำหนดท่าทีของตนอย่างไรที่จะเผชิญหน้ากับภัยอันน่าสะพึงกลัวนั้นได้โดยไม่ต้องทนทุกข์ทรมานมากนัก จากประสบการณ์ส่วนตนในฐานะอดีตทหารผ่านศึก และนักการทูตทำให้เขาเข้าใจดีถึงการไร้ความหมายของชีวิตที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่ในช่วงระยะเวลา

วิกฤตนั้น เขาได้พยายามชักชวนให้ทุกคนร่วมมือกัน ฝ่าฟันและพิทักษ์สันติและพยายามหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งทั้งปวงอันจะพึงมีระหว่างมนุษย์ แต่แล้วในที่สุด Giraudoux เองก็ยอมรับว่า ชะตากรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงไปได้พ้นและอยู่เหนืออำนาจมนุษย์ ความรุนแรงและความชั่วร้ายมิใช่เป็นเพียงปรากฏการณ์ตามธรรมชาติในโลกเท่านั้น แต่ยังคงปรากฏอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม

นอกเหนือจากอิทธิพลของชะตากรรมที่เป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์แล้ว ในโศกนาฏกรรมเรื่อง *Electre* Giraudoux ได้ชี้ให้เห็นอีกลักษณะหนึ่งว่า ความหายนะนั้นนั้นนอกจากจะเกิดขึ้นในลักษณะดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังอาจจะเกิดขึ้นจากความซื่อตรงต่อคุณธรรมต่อหน้าที่ และจากความบริสุทธิ์ไร้เดียงสาดังที่ *Electre* ได้แสดงออกมาได้เช่นกัน ซึ่งถ้าจะพิจารณากันแล้วก็อาจจะลงความเห็นได้ว่า Giraudoux ดูจะมองโลกในแง่ร้ายเกินไป แต่ถ้าจะด่วนตัดสินไปเช่นนั้นก็ดูจะตีความ Giraudoux ผู้มีคำขวัญประจำตัวว่า “พรุ่งนี้ทุกสิ่งทุกอย่างจะเริ่มต้นใหม่”¹⁷ ผิดไปอย่างมาก ในตอนท้ายของเรื่อง “*Electre*” เขาได้แสดงให้เห็นถึงทฤษฎีความเชื่อของเขาดังข้อความข้างต้นอย่างชัดเจน หลังจากการบรรยายฉากอันเหี้ยมโหดที่ *Oreste* ได้กระทำความผิดและสังหาร *Egiste* และนคร *Argos* ได้ถูกทำลายพังพินาศไปแล้ว Giraudoux ได้ทำให้เรื่องคลี่คลายไปสู่บรรยากาศที่แจ่มใส ทำให้ผู้อ่านและผู้ชมเกิดความ “โล่งในทางอารมณ์”¹⁸ โดยใช้แสงเงินแสงทองแห่ง “รุ่งอรุณ” เป็นสัญลักษณ์ที่จะนำไปสู่ความหวังใหม่ ซึ่งอาจจะหมายถึงชีวิตใหม่ :

“Comment cela s'appelle-t-il quand le jour se lève, comme aujourd'hui, et que tout est gâché, que tout est saccagé et que l'air pourtant se respire, et qu'on a tout perdu et que la ville brûle, que les innocents s'entretuent, mais que les coupables agonisent dans un coin du jour qui se lève ? — Cela a un très beau nom, femme Narsès, cela s'appelle l'Aurore.”¹⁹

Giraudoux ต้องการจะเน้นให้เห็นถึงหลักสามัญของชีวิตมนุษย์ที่ว่า トラバโดชีวิตมนุษย์ยังผูกพันกับกฎเกณฑ์ของโลกแล้ว ชีวิตมนุษย์ต้องมีทั้งสุขและทุกข์สลับเคล้ากันไป และแม้จะเกิดเหตุเภทภัยพิบัตินานาประการอย่างไรก็ตาม ชีวิตมนุษย์ก็ยังไม่สิ้นหวังเสียทีเดียว

เชิงอรรถ

1. “En tout cas, sans la Femme, Giraudoux n’aurait pu même commencer à écrire un roman.”
Magny Claude – Edmond; “Histoire du roman français depuis 1918.” Ed. Points. p. 142
2. **Ibid.**, p. 145
3. Voltaire ได้เขียนเรื่อง “Oreste” ในปี ค.ศ. 1750 Paul Claudel ได้แปลจากต้นฉบับของเรื่อง Aeschylus เรื่อง “Orestie” “Agamemnon” ในปี 1894 และ “les Choéphores et les Euménides” ในปี 1916 André Suarès ได้เขียนเรื่อง “la Tragédie d’Electre et Oreste” ในปี 1905 Jean – Paul Sartre เขียนเรื่อง “Les Mouches” ในปี 1942 เป็นต้น.
4. Giraudoux, “Interview”, *Le Figaro*, II mai 1937
5. Aeschylus กวีกรีกมีชีวิตอยู่ในระหว่างปี 525–456 ก่อนคริสตกาล ได้เขียนโศกนาฏกรรมไว้หลายเรื่อง เรื่องที่เขียนเกี่ยวกับอีเลคตราใช้ชื่อว่า “Les Choéphores”
6. Sophocles กวีโศกนาฏกรรมชาวกรีก มีชีวิตอยู่ระหว่างปี 495–405 ก่อนคริสตกาล ผลงานโศกนาฏกรรมของเขาได้แก่ เรื่อง Antigone, Electre, Oedipe เป็นต้น
7. Euripides กวีโศกนาฏกรรมชาวกรีก มีชีวิตอยู่ระหว่างปี 480–460 ก่อนคริสตกาล ได้เขียนเรื่อง Iphigénie, Electre ฯลฯ
8. Sophocle, “Electre”, éd citée, pp 261 – 2
9. “Tu n’es plus qu’une somnambule en plein jour”. Giraudoux, “Electre”, éd. Grasset, p. 48

10. "Le type de la femme à histoires", *Ibid.*, p. 22
 11. "Electre est une passionnée de vérité" Gauvin Lise, "Giraudoux et le thème d'Electre", ed. Grasset. p. 31
 12. "C'est justement ce que je ne peux supporter d'elle, qu'elle m'ait mise au monde. C'est là ma honte".
Giraudoux, "Electre", Acte I, Scène 8, p. 89.
 13. Brier Michelle, "Jean Giraudoux, Electre", ed. Bordas, p. 120
 14. Giraudoux Jean, "Electre", ed. Grasset, p. 159.
 15. R.M. Albérès, "Esthétique et Morale chez Jean Giraudoux", p. 404.
 16. BRIER Michelle, "Jean Giraudoux, Electre", *op. cit.*, p. 121.
 17. Simon Pierre – Henri, "Théâtre et Destin", ed. Armand Colin, p. 70
 18. เจตนา นาควิฑูระ, "จาก King Lear ผ่าน Woyzeck ไปสู่ Fin de partie : หรือวิวัฒนาการของ "ความเหี้ยมโหดทางปรัชญา ในละครตะวันตก" วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มิถุนายน – พฤศจิกายน, 2518), หน้า 72.
 19. Simon Pierre – Henri, "Théâtre et Destin", *op. cit.*, p. 69.
-